

3.

„BESZÉLNI, SŐT POFÁZNI IS FOGTOK”

(Vákát oldal)

Palotás Dezső: Elképzелhető, hogу igaz történet

Az Atya egy nap minden szó nélkül otthagyta a feleségét s három gyerekét. Az asszonya mosónő volt, állítólag mindvégig úgy tudta, hogy férje Amerikába ment. Valószínűleg hazudott, szégyellte a dolgot — az Atya ugyanis egy nem is nagyon távoli városban ütötte fel a sátorfáját, egy, meggyőződése szerint fiatalabb és vonzóbb külsejű fehérréppel élt együtt. Mivel saját kárából sem tudott tanulni, ismét nemzeni kezdett. Régi családjáról nagy sokáig egyáltalán semmit nem tudott. Mellesleg szólva: az Atya műveletlen volt és egyáltalán nem értelmes, ezenkívül, egyesek szerint, szappanfőző munkás.

Még több idő teltén régi városába vetődött. Itt egy ismeretlen megszólította: „Nem tudja kérem, melyik a József Attila utca?” „Nem — felelte az Atya —, nem vagyok idevalósi, kérem szépen.”

(FELLEGVÁR)

Cselényi Béla: apám (1)

(ellenpontozás J.A.-témára)

A vedret lába közé fogta
úgy hajnaltájt egy munkanapon,
harsányan elfintorodott
és sokáig állt a rivaldafényben —

Nagy kondérokban elhordta
a szívtelenek reggelijét,
felkeltünk, s fejemből kivertem,
hogy nekik milyen kevés jut —

Apám volt, hatalmas, sokat ért meg,
mert a szurkolók sokat élnek,
lazsálástól ernyed a kezük,
hideg lábviztől vágytalanok —

S mert tengerpartnak ott az iratcsomó!
Idegesítő cepergés
a jég és besavanyodásra
a szurkolónak ott a pince —

Hallom, leül a lábvizével,
robosztus alakját a birtok
felhizlalta, sosem tudott lefogyni —
ne habozzatok, burzsujok —

Szurkolás közben kihúzta magát,
tudtam, hogy aggastyán,
hacsak nem aludt, piszkos ruhában járt,
a tejesember emiatt elkerülte.

1980. IV. 27.

(MAGÁNYBÉLYEG)

Palotás Dezső: Oroszlánkölykök

Nézd, Leókám,
kint vagy bent, ez csupán fikció —
no várj csak, tüstént be is bizonyítom.

Itt van, ugye, egy hat méter sugarú, kör alakú rács

Bent

mi,

kint

ők —

mondjuk. De miért?

Mert a mi részünk a kisebb? Mert körülfognak?

Ez mit sem számít. Figyelj csak:

képzeld el, hogy megtörjük a hagyományokat
s elkezdünk — úgymond — *fogságban szaporodni*.

Azt hiszed, bánnák? Fenéket.

Örülnének neki, hencegnének vele —

legutóbb is

milyen nagyra voltak

azzal a két mafla kölyökkel!

Nekifogunk tehát szaporodni

ahogy ők szokták két háború között.

A ketrecünket természetesen kibővítik,

egyre nagyobb lesz,

elméletileg

elérheti azt a méretet, hogy immár

képtelenek lesznek élelmükről gondoskodni.

A rácsainkat elnevezik hát rezervátumnak

s betelepítik a burjánzabálókat:

fogjunk magunknak kaját.

Elméletileg

a ketrecünk lassanként olyan méreteket ölthet,

hogy két egyenlő részre osztja majd

a földgolyó felületét.

És akkor, akkor,

akkor ki lesz kint és kicsoda bent? Na, na?!

Ugye.

Nomármost. Tegyük fel, hogy a mi területünk
egy,
pontosan egy négyzetkilométerrel kisebb?
Változtat ez a helyzeten, elméletileg?
Elméletileg
inkább *bent* vagyunk, mint ők?
Nem, ugye hogy nem!
No és
hol a határ?
Elméletileg?!
Ha kettő, ha száz, ha tízezer
négyzetkilométerrel kisebb a mi birodalmunk
elméletileg,
vagyis lényegében, változtat ez a tényeken?
Tehát, tehát!
Ha akarom,
akár most is,
itt és most
mi vagyunk kinn és ők benn,
szegények.

Elméletileg.

(INCIDENS)

Markó Béla: Fabulánk vége

Mint farkas gyomrában a nyúl, ha teste
is, lelke is farkassá változik,
s nem emlékszik többé a rémületre,
amellyel minden élő tartozik

a semminek, ahonnan jött, s ahonnan,
íme, most mindörökre szabadult,
mert feltámadt már a ragadozókbán,
s ki vadaktól félt, végképp elvadult,

így pusztulok már én is napról napra,
így változik belőlem egy darabka
azzá, mi gyilkol, s ami nem vagyok,

de majd leszek, tűz, víz, fagy s mennyi minden!
irtózva élek ellenségeimben,
mert farkasok és nyulak rokonok...

(ÉGŐ ÉVEK)

Palotás Dezső: Mese

Ezek már békeévek voltak; a kenyér- és hús-sorok egyre rövidebbek lettek, a kardokból ekéket kovácsoltak és előfordult, hogy a sorompónál egy pirosországi határőr tüzet kért Kékország azonos beosztású állampolgárától; vagy éppen megkínálták egymást borvízzel — ugyanis a határ mindkét oldalán kitűnő ásványvíz bugyogott elő a domboldalból. Pirosország és Kékország már rég felvették a diplomáciai kapcsolatot, egymás nemzeti ünnepeit nagyköveti fogadásokon tették emlékezetessé, közös kulturális akciókat szerveztek és így tovább. Minden jel arra mutatott, hogy hosszú, napsütéses békeidőnek néznek elébe.

Békevágyukat, testvéries érületeiket minden lehetséges módon és alkalommal kinyilvánították. A már említett kékországi határőr például arra figyelt fel egy napon, hogy Pirosország borvízforrása mellett messze virító, hatalmas transzparens díszeleg:

TISZTA FORRÁS

A barátságos gesztust természetesen Kékország viszonozta. Másnap itt is felállították a még nagyobb táblát:

TISZTÁBB FORRÁS

(UTUNK)

Balla Zsófia: Két gyermekjáték

DOMBON TÖRIK

Dombon tépik leveled, leveled,
az ágakról leszeded, leszeded,
tessék szépen megbecsülni,
körbe állni, lecsücsülni,
csüccs.

Fölkél a nap hírekkel, hírekkel,
ma is járt a rosszember, rosszember.
Ne tessék ezt elfeledni,
szó se legyen? Lecsücsülni? —
csüccs.

Dombon jár a gyereked, gyereked!
Hogyhogy ilyen szabadon neveled?
Lesz belőle munkaerő,
értelmiség, csipkeverő,
pék.

Dombon törik a diót, a diót,
mondja, hol vett vaját és mogyorót?
Nem szól a szám, nem fáj fejem,
metil-vodkám bevedelem,
zsupsz!

KERINGŐ BÁBA

Keringő kába
Ember bújj az ágyba
Füled szemed fogd be
Magadat ne köpd le
Csüccs

Lépj be a kádba
Vizet végy a szádba
Buborék a dallam
Szavadat ne halljam
Loccs

Keringő bába
Menjél iskolába
írd föl a falra
Jobbra-é vagy balra
Ess

(KOLOZSVÁRI TÁNCOK)

Cselényi Béla: 42.

mit még hogy mind csinájam az eszemet a kaszericának
sokalta előb mondhata volna hogy ne
mivel felveték a procseszverbált
pursiszimplu zákányos a csávo bolondujak meg ha nem
pionér becsület úristenemre mind frekál engem
nem hiszed na nöz' meg táti
mos' mon' meg engemet tegyenek be a krésába
vagy kit
ezer lej ezer lej
hiába mondotam a kaszericának mivel a doszárt aprobálták
hogy mărog ha már így van
mondhatná legaláb hogy nē
de mongyo
mongya egy bunkós izēt
ha már így let bánya a hátom csak ěpeg ne még tölcse
nekem a demizsont ěrted
huzál ki a csávából mielőt jőne a revizor
apropó kolumbo fajesz televizor
még mértēket veszünk mondta a sef
dekret van rá mese habal
ha már föltete a parokát
minek mind hajicsa le nekem
hogy lásák hogy nincs
vagy minek
inkáb lepontálom a fisámat
szervusz világ
gátá

ajánlás

kolonēl ur drága
ajánlom magamat

(FELLEGVÁR)

Szócs Géza: Cselényi Béla 42. című verséről

„Az utóbbi évek legdrámaibb verse” — mondotta Györffi Kálmán azon a Gaál Gábor Körön, ahol Cselényi 42. című verse (az a szám voltaképpen azt jelenti, hogy ez a negyvenkettedik olyan vers, amelynek a szerző nem adott külön címet) elhangzott; először, mondom, mert azóta számtalanszor idézték már, utcán, otthon, kávézóban és irodalmi körön; alapszöveggé vált, a közhasználatú idézet-folklór gyöngyszemévé; épp csak nyomtatásban nem jelent meg mostanig, és ebben nagy szerepet játszott az is, hogy a fonetikai segédjelek, melyekkel a szerző jelzi: miként is hangzik ez a szöveg élőbeszédben, érzékletességben meg sem közelítik a felolvasás hatásosságát. Próbálja csak ki az olvasó, olvassa föl hangosan magának a vers egy részét: szép, tiszta é-k helyett ejtsen ě-t, vagyis szinte e-t; nyílt, mély, hosszú á helyett rövidke, az a és a á közötti hangzót, szaknyelven: rövid illabiális á-t; a kettőshangzókat, és minden hosszú hangot röviden kell ejteni, kissé ugató hangon: s fülünknek rögtön valami nagyon-nagyon ismerős lesz.

Tudjuk, ki beszél így. A portré élethű, és Györffit idézve, valóban drámai.

Tévedne az, aki az egészet mint egy lehetséges „Beszéljünk helyesen” mozgalom pamfletjét olvasná. Cselényi verse sokkal többet mond annál, hogy „íme, milyen csúnya dolog, ha nem beszélünk szépen, tisztán, helyesen magyarul”.

Mi a vers főhősének tragédiája?

Hogy aki nem beszél helyesen, az nem is gondolkodhat helyesen; ép gondolatainkat csak ép nyelven lehet megfogalmazni — vágjuk rá rögtön. Cselényi hősének esete — hogy ne mondjuk, végzete — ezen túlmenően, az emberi sors minőségének mélypontját jelzi, az Anyanyelv Nélküli Ember kiszolgáltatottságát, balszerencsés, reménytelen, szomorú elesettségét.

Ezt az embert, akiben a legellentétebb tudatformák keverednek, aki számára a pionírbecsületszó és istenes esküdözés békésen megfér, akiről, egyáltalán, minden lepergett, és akit a rajta kívül és önelküle zajló történelem a sors perifériájára vetett; a bárdolatlanul, triviálisan hebegő kijátszottat, aki a szombat esti western-filmekből ismerős hanghordozással ejti a kolonél szót; — ezt az embert persze, hogy becsapják, persze, hogy megbüntetik, persze, hogy a revizor és a gazdasági milícia rá fog jönni a csalásra, a kis sikkasztásokra és hamisításokra, emberünk pedig a talponállóban egy cápa (bere ŧap) mellett méltatlankodó, sértett, ugató hangon fogja elmesélni közönségének, hogy: „mivel felveték a procseszverbált pursiszimplu...”

Miután ezt a verset elolvasta, hajtsa le mindenki a fejét, szálljon magába, gondolkozzon el. Csak az üljön emelt fővel karosszékekben, aki biztos benne, hogy semmi, semmi köze az egészhez, sem a múltba, sem a jövőbe tekintve.

(FELLEGVÁR)

Palotás Dezső: A szekér alatt

Mé zsáv, má vásakon molál —
khé megyek s szaladok, ha kell,
négy kerék közt mindig, nem vesznek
romáék a szekérre fel

zsugáló grosztá — két hitvány lova
csonkó gazdámnak lokálé¹ halad,
vurdoná cságé, kergetem, futok
négy kerék között, a szekér alatt

básó mé zsukálá, csonkó dádé,
csordá ha ellop khányé madarat,
tré csór murdáné, nekem is löknek
csirkebelet és csontot, ha marad

füstös mánusá, váj csóró népség
jak roma gazdám s három zsulaja
mén tekhé bulá, horpad horpaszom
már jefté napja almás a kaja

lásó², mól kutya, szaladok tovább,
csjémadá ha jut néhány rossz falat,
rúgnak a romák — dili dög, futok
négy kerék között, a szekér alatt —

¹ lassú, esetleg helyi járat

² szelíd, jó, gyenge, gyáva — a cigányban egyaránt: *lásó*. (Az adatok fenntartással kezelendők: mesterem, szótáram és nyelvtankönyvem, egy roma kisfiú ugyanis még (már?) csak törve beszél a különben is szinte teljesen elrománosodott cigány nyelvjárást.)

(INCIDENS)

Cselényi Béla: meghalt kuka

igen kérem elment
infraktus mint morgónak kérem
de mondta a doktor
hogy amúgy is meghótt vón
a szíve szélén vót egy hűdés tudja
gyenge vót dadogott is példól
vé-vé-végrendelet a ba-ba-bakancsban
pedig ő vót a legfiatalabb
mi meg ötöcskén csak mi tudjuk
hogy mi az igazi siralom
akinek munkatársán kérem
ott a sírhalom
királyfi drága
igazán nem kellett vón

1978. IX. 28.

(KIMARADT SZÓ)

Szócs Géza: Adalék egy Cselényi Béla-vershez

„Ajánlás: kolonél úr drága
ajánlom magamat”
Cselényi Béla

Fontos, hogy szépen, tisztán, helyesen beszéljünk magyarul. Csak a kifogástalanul pontos nyelvhasználat teszi lehetővé értelmes gondolatok megfelelően világos kifejezését. Csaba királyfi népének kisebb része a Csigle-mezőről az erdélyi hegyek közé vonult. Sajnos mind gyakrabban kell fölhívjuk a figyelmet a nyelvi gondatlanságokra, pongyolaságokra. Tevékenységünk ebben a periódusban a gyomlálásra, irtásra koncentrálódik: bizonyos szavaktól és struktúráktól meg kell szabadulni! Minden további disputa fölösleges ebben a relációban s mi aztán irtsuk is ami nem kell. Csaba királyfi Bendegúz tanácsára Korozmániából vett feleséget. Magyarul diszkutálok én is Isten áldj meg engem is mert hiába koncentráltak ha én ha nekem orvosi koncédium van kámpec futuj Dumnyező de miértengem miért engem nem akarta hiába volt nála a parafája. Ha veszedelöm fenyeget, Csaba királyfi megjelenik a Hadak útján és népét megsegíti. Ha még sokáig baszogatnak kérem a pásáportot és ágyó Korozmániába. Hiába hogy nála volt a parafa pedig három halat is adtam a damnának három csukát húsztam ki neki a heleşteubol* lopnyi voltam az este Ştiucă de la heleşteu, varză à la Cluj-Napoca. Csaba îşi va ajuta poporul în timp util. E important să vorbim frumos, curat şi corect ungureşte.

* A román heleşteu szó jelentése: halastó

Az utolsó három mondat fordítása: halastavi csuka, Kolozsvár-Napoca-i rakott káposzta. Csaba a megfelelő időben megsegíti majd a népét. Fontos, hogy szépen, tisztán és helyesen beszéljünk magyarul.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Balla Zsófia: Babel tornyán

Szakad a hó, a dob
itt is, pokoli tűzben.
Tátongó kórust s cápát álmodó
harangok vergődve verődnek.

Itt, a pokoli zajban,
felbukó ordítások árján
madárrajok sereglenek
csapódva; és a fáklyák
szüntelen folytatják a nappal
tüzét, észvesztő fényét, lárma
kél füstös áldás alatt, nő a Ház,
a Béke ágyasháza,
hol minden jöttment sündörög
összefogást pofázva.

Ó, nem dől össze, nem temet
magába embert, pallót,
marhát, árust, nem ront hegyet
téglaiból, s zajorkán addig
nő csupán, míg van ki füllel érti,
a hó, a dob, szakad a víz
s a testet nem fenyíti.
A test megússza ezt, vele
romlás nem inceleghet.

A megdagadt nyelv gurguláz
csupán a húsba-fogva,
kitöltve torkot, száját, űrt,
szemgömböt szétmeresztve,
a Szó, a léggel föltörő
bukdácsol falnak esve,
ház-falba zárult mondatok,
legördült, olvadt érvek,
nyögések, pergő sóhajok,
szavak; a Szó mint vas-cement
a téglá-testet tartón,
csak önmagáért épülő

a túlra nyíló ajtó,
az Ágyasház, hol senki se
énekel-sirat már,
a gazdag szükség rettegett
kényszere néma hajcsár – –

A test megúsza. És a nyelv?
A némaság kiárad,
ellankaszt-fonnyaszt, mint aszály
az égő-élő bánat.
A Ház beszél, cseng-bongva nő,
az építők lehullnak
szótlan magányba, éj s a föld
fogadják még magukba.

A hó, a dob, szakad a tűz,
kiég mell, szem kihamvad,
kúszó füvekkel fölbugyog
mint Szó- emlék, a dallam.

(ECHINOX)

Szócs Géza: Kompromittálás 2.

*„ONNAN mindenki puhára verve kerül ki.
Tudom, mert én is voltam OTT BENT.
De az egész ügy eleve is nagyon gyanús.
Hát ezért ajánlatos vigyázni ezzel az emberrel.”*

(Jólfésült kolozsvári irodalmárok véleménye, 1984)

ugyan kérem provokáció volt az egész
ez a nevezetes szócs géza nem egyéb egyszerű beugratónál
mintahogy különben kossuth lajos is az volt
a császári ház ügynöke volt
bécsből bízták meg: csináljon jó nagy fölfordulást

hogya miért

hát hogya lehessen lövöldözni akasztani ölni
s hogya általában jól látható legyen
ki a császár ellensége
az antiszemitékat is mindig a zsidók fogadják föl
mert kell nekik a vértanúság nekik így jó
szálasiek is zsidó kottából játszottak s a román zsidóölők is*
trockij is sztálin embere volt
nagy imre pedig rákosié
avram iancut a magyarok pénzelték
és leninéket második miklós
minden fölforgató és bajkeverő megbízásból csinál bajt
szócs géza is
van-e fogalmad mennyi embert tartóztattak le miatta
egyet sem? na akkor biztosan ezután fogják őket
mert ha ez a szócs géza tegyük föl nem ismert be semmit
akkor nyilván mindent másokra kent
ha viszont beismerte
hogya ő volt az: hát miféle hős miféle férfi az ilyen?
olvastam én kérem hogya így volt ez
bevallott mindent
valami nyugati újságban olvastam
hogya azok honnan? tudnak azok kérem mindent
a címe? már nem emlékszem az újság címére

pontosabban nem is én olvastam de igen megbízható helyről
hallottam

hogya mit?

hogya végig ki sem nyitotta a száját? no ugye
hát persze mert gyöngé ember
nem meri vállalni: igen én voltam ezt és ezt csináltam

a verseit sem ő írja különben is miféle versek azok
és egyébként is neki semmi köze nincs az egész ügühöz
az egy másik szöcs géza volt
ki tudja mi lett szegénnyel
hiszen ismert dolog hogya *onnan bentől* — hüha

kár érte sajnálom őt rendes fiú volt
de ez itt csak a szerepét alakítja neki szegénynek
és nem elég jól nem elég jól

ám akár így volt akár úgy

én nem vagyok irigy szöcs gézára
én egyáltalán nem vagyok féltékeny rá amiért mostanában
átmenetileg és tulajdonképpen ok nélkül népszerű lett
de az embereket föl kell világosítani
hogya nem lehet pofázni mert beverik a szádát
fölszántják
és később még aratnak és csépelnek is rajta
s ha ezek után még maradt néhány fogad s megszólalsz
ez azt jelenti
 beugrató vagy
 besúgó
 provokátor

* Az 1940-es évek elején a királyi Romániában mintegy 350 000 zsidó
vesztette életét az atrocitások következtében.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Balla Zsófia: Vajon szemérmesek

(részletek)

a fiatal költők? — gondolkozom egy interjú-kötet* olvastán, melyben a maga-sem-idős Farkas Árpád mondja ki (a nyilván többekben bujkáló) gondolatot, saját szerkesztői tapasztalatából kiindulva, miszerint az a baj, hogy a fiatal költők nem erőszakosak: „Nem támadtak velük olyan ellentéteim, mint amilyenek nekünk voltak a versszerkesztőkkel, s ezért haragudtam rájuk. Nem éreztem részükről akkora nekiveselkedést, elszánást, faltörő-kos indulatot, mint amilyen bennünk volt, s hibának tartom, hogy ilyen szemérmesek.” Mármint a fiatal költők.

Talán mégsem erről van szó. Hanem arról, hogy mintegy tizenöt év telt el a két raj indulása között... Farkas Árpád nemzedéke valóban az elszántság, a minden-várat-bebevés indulatával indult azokban az években. Az az idő egy épp induló, tehetséges nemzedék számára, amely a történelmi pillanat romantikáját vélte egyesíteni az életkorából adódóval, kedvező konjunktúrát jelentett.

A ma írónak sokkal nagyobb közegellenállással kell megküzdenie az önkifejezésért, függetlenül attól, hogy a hatvanas évek „rímhívó” légköre átsegítette-e már akkor a megszólalás külső, adminisztratív jellegű nehézségén, s most az **egyáltalán** érvényes megfogalmazással küszködik, vagy most kell-e legszemélyesebb alkotási kérdésekkel és az intézményes irodalmi élettel egyidőben bajlódnia.

Nagyon nehéz — befutott írók számára is — olyan érvényű alkotást létrehozni, amely állja a legszigorúbb etikai-esztétikai önvizsgálatot, s amely az intézmények kommunikációs csatornáin is fennakadás nélkül haladhat át.

Nem bizonyos, hogy a fiatal írók számára elsődlegesen az áttörés, a betörés a legfontosabb. Ez **is** fontos, természetesen, hiszen az írás-művelet nem egyszemélyes, eleve kommunikációt feltételez, talán nem szorul különösebb bizonyításra, hogy a fontosnak vélt tartalmak, az érték, az esztétikum felmutatása eleve a külvilágnak szánt gesztus, mi több, életforma.

Talán a fiatal írók számára most mégis az a legfontosabb, mit és hogyan írnak. (Jónéhány olyan elemzést olvashattunk róluk, amelyek épp a befogadás-betörés kérdéseként szóltak a fiatalokról, meg sem említve az esetleges tartalmi újdonságot. Pedig itt a közlés tartalma az, ami áttörő jellegű.) A kétségbeesett kísérlet a fontos, a rá- és felmutatás; az egyetlen lehetséges, mert csak-így-érvényes forma megtalálása. Nos, nem hiszem, hogy nem történik számtalan kísérlet ennek a megteremtésére. Eltekintek most attól, hogy a legfontosabakat említsem. Az utóbbi néhány évben (legalább) egy félreismerhetetlenül tehetséges nagy formakultúrájú, képzett, tartásos szerző-gárda jelentkezett

versben, esszében, filozófiában, irodalomkritikában, prózában, néprajzban, nyelvtudományban, tudományelméletben stb. — de ide sorolhatnék a „régiszerzők” közül is jónéhányat! — mert az új irodalom nem nemzedéki kérdés! A szerzők több-kevesebb (a fiatalabbak inkább kevesebb) publicitáshoz jutottak eddig, tudunk jónéhány elfektetett vagy visszautasított kéziratról is, de mégsem ez a legfontosabb. Hanem az, hogy **mit** közöltek az — éppen az „áttörés” nehézségei miatt — ritka, s így „szemérmesnek” titulálható jelentkezők. (...)

A kérdést Farkas Árpád helyében inkább így fogalmaznám meg: **miért nem igyekeznek olyan nagyon** magukat adminisztrálni a fiatal írók? Miért viszolyognak vajon vállalni az irodalmi-köri szereplést, miért nem élnek a felajánlott publikálási lehetőséggel?

Mert igaz, hogy közölni kell!

De közlés és közlés közt különbség van.

* Marad a láz? 11 interjú, Kriterion, 1977.

(FELLEGVÁR)

Szócs Géza: Meditáció a hattyúdalról

(részlet)

Egy ismerősöm, kinek hajdan szerelmes szonetteket írtam, e kötet verseiről csak annyit mondott röviden és talán féltékenyen is: programköltészet; ez már majdnem programköltészet.

Akinek programja van az életben, bizonyára van a költészetében is neki — így vélekedhetett; és mikor eszébe jutottak ősz programköltőink, kiknek magánvéleménye: közvélemény, magánélete: nyilvános élet, magánháza pedig nyilvános ház, alighanem arra is gondolt: nemcsak az programköltészet, amit kormánypárti napilapok első oldalán szoktunk ünnepi alkalmakkor olvasni, hanem bizonyára program az ellenkezője is, mely tagadja azt a másikat. Hiszen az ellenzék arcát mindig a hatalom alakítja valamilyenné (az ellenzék a hatalom „negatív lenyomata”, lehetne cinikusan — és igaztalanul — állítani). Ebből pedig, mint érvényes költészettani tételből, nagyjából az következne, hogy igaz költői műalkotásban éppoly illetlenség mondjuk a pártról írni, mint másfelől, teszem azt, a *gumibotról*.

Csakhat az, amit nekünk a politizálás jelent, az nem egyéb, mint megkerülhetetlen, folytonos válasz a nap mint nap egyfolytában és állandóan adódó kérdésekre — gondoltam. Ennek a politizálásnak nem feltétele sem valamilyen ideológiai elkötelezettség, sem semmiféle társadalomtudományi műveltség; hiszen az egzisztenciális kiszolgáltatottság, a munkahelyi leépítés mint fenyegetés, a véget nem érő hús- és benzin-sorok, a jegyrendszerek, anyanyelvünk száműzetése a társadalomból, a hivatalok packázása s még annyi minden: mindez legalábbis érzelmi állásfoglalásra kényszerít mindenkit, aki itt él; még ha ez az állásfoglalás nem mutatkozik is meg tettekben, s talán még szavakban sem. De a költészethez ez is elég...

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Palotás Dezső: Nem illik

Szó se róla, kemény sport a kritika. Amint Szöcs István írja: „meg van engedve a szarvak török, paták, dákók és csülkők használata is”. Viszont tilos „a búzbombák alkalmazása”. Hadd fűzzem hozzá, halkán és szerényen: füllenteni sem illik...

Hagyomány-megszentelte szokás: ha Sz. I. valakit objektív véleményével illet, akkor az áldozat befogja a száját és félreáll. Legszívesebben magam is így tennék, annál is inkább, mert Sz. cikkét olvasván meggyőződtem róla, hogy ama bizonyos Györffi-kritikám nem is támadtatott meg: ám döntse el az olvasó, kinek van igaza... Mégis válaszolnom kell; az én írásom ugyanis az Echinokban jelent meg, Sz. pedig az Utunkban ferdíti el, idézi hamisan-hiányosan ezt az írást. És az Utunkat ugyebár mégiscsak többen vásárolják meg.

Térjünk a tárgyra — azaz döntsük el, mi *nem* tartozik a tárgyhoz.

Először: nem tartozik a tárgyhoz, hogy jó vagy rossz grafikus vagyok-e. Mondjuk, hogy rossz grafikus vagyok, sőt, „művészjelöltnövendékcsemetének” (juj, de ügyes) is csapnivaló. Jobb lesz ettől Györffi Kálmán könyve?

Másodszor: egyáltalán nem lényeges, hogy ki olvasta a Micimackót. Szívesen elhiszem, hogy Sz. legalább kétszer annyi könyvet olvasott el, mint én, lévén jóval idősebb nálam; ezek szerint valóban „félművelt” volnék — ha a Sz.-ét tekintem *egész* műveltségnek. De tételezzük fel, hogy nem olvastam egyáltalán semmit, hanem éppen csak Györffi könyvét: jogom lenne véleményt mondani róla, ha állításaimat bizonyítom is. Ami pedig Hemingwayt illeti, és amint azt Sz. letagadja, ő „úgy került ide”, hogy *Az öreg halász...*-ban láttam és mutattam fel egyik példáját annak az eljárásnak, amit Györffi is alkalmaz: a nyomorúságból, a kudarcra ítélt, mégis kitartóan küzdő kisember szerepeltetéséből „kikerekedik az optimista hitvallás” (magamat idéztem) — és ettől Györffi sem lett Hemingway-utód, Hemingway sem Defoe-epigon. Csak az lesz egy kicsit világosabb, mit is *akart* mondani Györffi a könyvében.

Tehát nem az „élethelyzetet” tekintetem optimistának, mint Sz. füllenti (oda a szerénységem — lám, még Sz. I. is csak úgy tud gyúnyolódni velem, ha nemlétező hibáimat figurázza ki). Az eljárás — vagy recept —, s az optimista hitvallás ellen nem volt kifogásom — hanem azt állítottam, hogy Györffi csapnivaló munkát végzett: mert stílusa lapos és slendrián, mert jellemábrázolása következtelen, mert könyvében rengeteg a nyelvtani szempontból helytelen mondat. Valamennyi vádat bizonyítottam is, utána lehet nézni (Echinok, 1975, 9—10 szám).

Sz. mindezt — természetesen — nem veszi tudomásul. Ő csak arról beszél, hogy Györffi „túl sokszor mondja azt, hogy *valahogy-valahol-valami*; meg: *azahogy pontosabban*”. No meg azt is megemlíti, hogy aszongya, visszaél

az *amelyikkel* — és azt füllenti, hogy az *amelyik* túl sűrű használatát kifogásolom. Pedig hát nem ez volt a baj. A baj az volt, hogy Györffi az *amelyik* szót következetesen a *mely* helyett használja (pl. „kifelé poroszkáltunk a faluból, amelyik sötét volt már akkor” — más, környező falvak bizonyára verőfényben sütkéreztek.). Sz. tehát hazudott — mert azt még róla sem hiszem el, hogy az idézett mondatot minden szempontból helyesnek találja. Bár Sz. váltig erősítgeti, hogy Györffi „még mindég gondosabban fogalmaz akárhányunknál” — hiába, ezt én *még mindég* nem hiszem.

Tökéletesen megértem, hogy jóérzésű ember védelmébe veszi azt az ifjú író, akiért már különben is exponálta magát. Nem illik ezenkívül rosszhiszeműséggel, irigységgel, elvtelenséggel vádolni valakit, megfelelő bizonyítékok nélkül. Tehát nem illik sértegetni, gyalázkodni, rágalmazni, nem illik förmedvényt írni.

Igaz-igaz, Sz. megpróbál bizonyítani is. Őszerinte cikkem végén én magam bevallom, hogy „csak bántani akarok”. Ezzel a mondattal: „A névtelen grafikus borítója szürke, szellemtelen... ennek őszintén örvendek”.

Kezd már unalmassá válni: az idézett mondat — helyesebben és mint ki fog derülni, két mondat — egy részét Sz. ismét elfüllentette. Az eredeti szöveg ugyanis így szólt: „A névtelen grafikus borítója szürke, szellemtelen, lankadtan söpör el fölötté a tekintet. Ennek őszintén örvendek”. Tehát annak, hogy ím, a rossz bornak cégére is rossz... Ezenkívül, megfeythetetlen talány számomra: miért ártok Györffinek azzal, hogy a grafikus munkájával elégedetlen vagyok, és miért akarnék személyeskedni egy *névtelen* grafikkussal? — a hamisított szöveg, a váddal együtt, teljesen értelmetlen. Hazudni tudni kell...

További „bizonyító” eljárások: Sz. *kijelenti* (csak ennyi), hogy Györffi könyvéből egyáltalán semmit sem értettem meg; hogy engem különben sem érdekel, „valóban optimisták vagy sem ezek az írások”. *Állítja* továbbá, hogy „bizonyos körökben” (valószínűleg úgy gondolta, hogy az én köreimben) az *optimista* jelző „lealacsonyító”. Kifogván pedig mindezen „érvekből”, rossz prókatori fogással elésorolja Györffi hőseinek nyomorúságát, szenvedéseit — és azt hazudja, hogy én azt mondtam: „sablonos, erőltetett, optimista löre az egész.” Hogy állításainkat valamivel alá is kéne támasztani?... Nem fontos, a „pert” meg kell nyerni, tehát az ellenfelet be kell feketíteni...

Nyilván: semmiképpen nem tudnám bebizonyítani, hogy Györffi *személyesen* teljesen közömbös számomra, hogy könyvét nem irigylem tőle. Ellenben Sz.-nek sikerült bebizonyítania, hogy — maximális elfogultsággal, de megközelítőleg tisztességes módszerekkel — az ellenkezőjét sem lehetne rámfogni. No meg az is egészen biztos, hogy ahol Sz. nem szitkozódik, ott rágalmaz, ahol nem rágalmaz, ott „hangulatot csinál” és ahol még ezt sem teszi, ott egyszerűen *füllent*. „Búzbombák” pedig nincsenek, ilyenekről szó ne essék.

Végezetül, nagyon rosszul esik nekem, hogy Sz. — persze nem durván, a szemembe, csak a maga finom módján, célozgatva — hol békának, hol meg

ökörnek címez. Rosszul esik, hiszen én még ezek után sem ütöm fel Brehmet, én továbbra is így hiszem: Szócs István... Szócs István. De több cikkére nem fogok válaszolni, írhat bátran, én többé vele nem polemizálok. Még akkor sem, ha csupa kisbetűvel fogja írni a nevemet.

Ami Györffi Kálmán első kötetét illeti: nem arról volt szó. Az jó könyv, mindenesetre elég jó ahhoz, hogy szerzőjét ne lássam szívesen Sz. I. szárnyai alatt. Mert nemcsak a kezdő, de minden rendű- és nemű írónak csak árthat az, ha silány munkáit is kitűnőeknek mondják.

Szerk. megj.: Miután Palotás Dezsőnek Szócs István öt bíráló cikkére írt válasza mindezidáig egy lapunkban sem kapott helyet, az Echinox, amelyben Palotás Györffiről írt, vitát kiváltó bírálata megjelent, most — késedelmesen — helyet ad Palotás válaszának.

(ECHINOX)

Szócs Géza: Kompromittálás 3.

„Nos, amiket újabban csinál, abból úgy tűnik, hogy mégsem besúgó. Ettől még kérdés marad a kérdés: miért hagyták őt egyfolytában lármázni? Ugyan ne mondja nekünk senki, hogy A MI TITKOSRENDŐRSÉGÜNK nem tud elhallgattatni egy nyomorult költőt, ha akar... Csakis azért tűrik, hogy ezeket az üzemeket folytassa, mert az egész ürügyül és hivatkozásul szolgál a hatalomnak a saját disznóságai igazolására.”

(Jólfésült kolozsvári irodalmárok véleménye, 1985)

Ha én nem volnék: jutna hús!
és volna liszt és volna benzin
és zsír meg vaj
és néha tejszín
s volna sok magyar iskola

s jó meleg volna télen is
minden fagyos tömbházlakás
s nem volna több leépítés
sem pedig letartóztatás —

mert történjék nálunk bármi rossz,
minden csak annak ürügyén,
csak amiatt, hogy *mi*
hogyan *én* -
ha én nem volnék, hajjaj,
mint anya életét a gyermek,
jólét s igazság töltené be
a megbontatlan, könnyű rendet,

mint őrmester szívét a jóság.

Avagy nem szörnyeteg ez az alak?

még hatéves sem volt,

— nem volt egész hatéves,
de a magyar egyetem megszűnt
és őmiatta szűnt meg

nem volt még pelyhes az álla és tessék már nekifogtak
szétszedni a zárt egészben élő magyarságot mint egy
káposztát

mint egy jókora fej káposztát előbb egyik levelét hántjuk
le róla

aztán a másikat

míg végül már csak egy torzsa marad belőle,

csórén a Farkas utcán —

no kinek köszönhető mindez!

Tudjuk mi jól.

Ez nem vitás:

mindezért ő

s csak ő hibás;

az autonóm tartományt is miatta!

siheder volt még de már akkor is folyton be nem állt a szája

nohát ez lett az eredménye.

Ő ugraszt itten össze

románt és nem-románt,

miatta likvidálták

a magyar tartományt.

Milyen csodás is volna nélküle!

Minek megy inni a patakra:

ha egyszer odajár fönnebb a farkas!

mért adjunk ürügyet a fenevadnak!

ha nincs ürügy, ha nincsen ürügye,

hogyan is köthetne belénk! mi más

választása lehetne: áttérne

legelészésre fű-evésre

később virágport gyűjtene majd és mézet -

minek folyton bégetni?

persze hogy széttépik az embert ha béget

ráadásul meg bajt hoz a nemzetségre a nyájra

milyen szerencse hogy nem kell bűnbakot keresnünk van egy

bűnbárányunk

jó is hogy eltörték a lábát úgy kell neki

ezt gondolja rólam az egyszerű ember

az egyszerű, jólfésült és (viszonylag) jóllakott irodalmár

meg azt is gondolja: ha meghúzzuk magunkat csöndben

semmiféle sérelem nem érhet minket

s ha mégis érne: az úgysem volna olyan életbevágó

s ha mégis az volna, akkor se ugrálj, barátom

mert úgysem változnak meg a dolgok de a csontodat törhetik

hát széllal szembe akarsz?

az okos stratégia az ha nem teszünk semmit
ettől megdöbbennek és megjavulnak
így kell ezt ahogyan én csinálom
ahogy mi csináljuk
nem szabad tiltakozni ez a helyes és biztos módszer
és ha szájba rúgnak legjobb ha megköszönjük
ha így teszünk, prosperálunk majd mindig, mint Prosperó.

S aki másféle mégis, aki nem ilyen, mint mi,
az provokátor vagy bajhozó őrült
az nem is lehet jó magyar ember
az biztosan cigány
és lehet, hogy zsidó is,
zsidó, román, vagy homoszexuális.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Palotás Dezső: Földszinti dialektika

Tudják, hol lakom.
Ha akarják, benéznek az ablakon.

Nem tudom, hol laknak.

Tudom, hol lakom.
Ha akarom, kinézek az ablakon.

(NEGYEDIK KÍVÁNSÁG)

Szócs Géza: A szegény erdei rokon

Szeretettel Ilia Mihálynak

1. Az ajtóban ott áll a szegény erdei rokon.
2. Archaikusan néz.
3. „...köszönöm”, mormolja szégyenlősen.
4. „...odahaza? Hát... mostanában például a só is...
vagyishogy újabban már azt sem...”
5. „Na és a medvék járnak?”
6. A rokon archaikusan kacag.
7. „Hát bizony... járnak.”
8. „Ezt a cipőt maguknak adjuk. Jó lesz
medve ellen. És nekünk már úgysem kell.”
9. A rokon félszegen, mint a gyermekek:
10. „Isten fizesse meg a jóságukat.”
11. „Szivecském, hozz egy kis sót is.”
12. „No, Isten áldja magukat.”
13. Az erdei rokon távozik.
14. „Látom, nem felejtettek el még beszélni, ottan.
15. Ez derék, még mindig milyen szépen... no, elég szépen.
16. Azt még tudnak.”

II.

A sztetoszkópban hangzavar.
Rugdos a láb, levágva térdből.
Zaj van a hallókészülékben,
hallgat a ló a hangzavarban
ömlik a vér a sztetoszkópból
és hull a hó a téli égből.

A rokonok az erdőszélen.
Gyűröttek s nagyon izgatottak,
magyaráznak és kérdezgetnek
és újra mondják s újra kérdik
de szavukat nem érti senki
s a csillagok is félreértik.

(A SIRÁLYBŐR CIPŐ)

Balla Zsófia: Persze ha te

Salamon Anikó emlékére

Megfognád a kezem,
vagy — akármilyen gúnyosan — mondanál
valamit, az emberi lenne, szinte élnél.

Gyűjtsed a népszokást és szigorú
meggymagkontyban jársz és szülsz
fiat és nyelvet öntözz kard ki kard
mit lobogtatsz te a világról
bő farmerruhában és szánakozó
szerelemben és a megalázta-
tásokat fölfedő arccal és mozdu-
latokkal szemérmetlenül szenvedő
keménységgel és ibolyatekintettel
párás szemmel és szájjal mások előtt
kézenfogva őket önmaguk
véste járatokban és bánatokban
ó gyere elő ebből az elharapott
házitésztaból ebből a falatból
cérnából levesből amit három
asszony se hordozhat eléd a kórházi
ágy lábához

egy *kis finomságot, jó-e?* most most
akartam meggyet
fiókodban az a kék
szemfesték amit tavaly és most
egy pár fekete cipőt vegyünk. Amiben

(KOLOZSVÁRI TÁNCOK)

Cselényi Béla: salamon anikó halálára

Trappolj drappon matt lovadon,
itt is vadon, ott is vadon!
Női órád már nem ketyeg,
de a jonhom háromnegyed
részét szétzúzta a bakó —,
nem négy liter,
sok-sok akó
volt benne a keserűség;
mint ártézikút-szerűség,
úgy robbant bennem halálod...

útvégi fény...
megtalálod.
Éltél gonddal megrakottan,
marhaságokat álmodtam:
Szamos alatt, fejem felett
ösvény — macskakővel fedett...
itt-ott exkavátor-túrás,
a csatorna-nyitó munkás
háromküllős csapot teker,
lábam higany-nehéz teher...

Trappolj drappon matt lovadon,
itt is vadon, ott is vadon!
A csontkezű már nem vezet,
csontnál erősebb a kezed,
rántsd a gyeplőt, rántsd, eretnek,
te, akit sokan szeretnek!
Trappolj drappon matt lovadon,
itt is vadon, ott is vadon!

Ahol nem hiányzik semmi,
angol délibábbbá lenni
kellene.
Nézd, fehér labda
zöld egen fut és alatta
felcsapódó vízzé felnő
egy gomolygó bárányfelhő.

Fejjel lefelé egy barakk
a lovakat fényes alak
hajtja ki a fenti gyepre,
zöld habokat fújnak egyre.
Ott, a fenti angolkertben
angolteát isznak csendben
trappolsz közben matt lovadon,
oszlik a cukor olvadón.

Komisz kapa-teát gyorsan
a gyarlóknak jégcsaposan!
szivarhamut a fejükre!
Visszapillantó a tükre
a fekete mikrobusznak,
melyet égi lovak húznak,
azt sem tudják, van-e kerék
reményük: császárkeverék.

Lézengenek a lapályon
a túlélők búsan, fájón,
lágyműveléssel a rét
kinyújtózik, görnyed hatrét,
matt lován pedig az ének
elhallgat.

Csend.

Nem beszélnek.

1981. VII. 16-18.

(MAGÁNBÉLYEG)

**Balla Zsófia: Vass Levente utazása
élő barátjában**

A gazda rétre megy
Levente Bécsbe megy

Fölül a vonatra veled
Te majd aggódva figyeled
Mit cipel hátizsákban
Földdarabok a hajában

Ki a ki a ki a ki a
ki a rétre megy
a bárány vele megy

és te is vele mégy
a vonat is a Város
ahol a taxivállalat
szerződtette akár most
rangrejtett sofőrrel mennél
azt hinné mindenki
 hogy költő
tudod a versek...
 — annál
kevésbé látszanak
a gyékény-ülések alatt
hagymagöbös sebességváltó
 fölött
nyúlszempiros lámpák
szabad-jelzésű fűszálak
 között
a tájból fölcsapó forró
szelek jégen csicsonkázó
kerekek riadt
fékezésben kétlábra
emelkedő
automobil sapiens miatt

Inkább a rétre megy

A tyúk is vele megy
a ló is vele megy minden
házi jószág

Így vonatkoztok Bécsbe
és véletek az ország

*

Mester elengedheti a gyeplőt
Öltsön lobogót és nyakkendőt
Magam a farmerem újra
varrom s nem leszek berúgva
mikor megyünk a Burgba.

(Földek s határok fölött.

Egy verset teszek évek ellen.)

Mester irdatlan nagy kapu
ez itt! nem megyek vakít a vaku
csak menjen maga. — A fenébe!
Magát várják!

Nem érted?

Úgy küldjelek be, térden?!

*

S mikor majd a Burg ablakán
kinézel zsebkendőd ropog
fényképező-csattogás
röpködnek masnik ballonok
fölszáradt régi hadsereg
szájsütögető búcsúzó
rokon
évszakok közös időhelyek (*eredj!*):

Valaki a belső udvaron ténfereg;

Valaki rétre megy.

(MÁSODIK SZEMÉLY)

Tompa Gábor: Ha bejön a hívás...

„Számon tarthatják,
mit telefonoztam.”
(József Attila)

Ezerhatszázötven a számla!
S még egy dalt is rákapcsolok!
Kössenek ám béklyót a számra:
amiről lehet, hallgatok.

Amiről beszélnem lehet,
az lelkesen *belőlem* árad,
alattam három emelet,
s akit feltárcsázok: a Század.

Halló! Attila úr! Egy szóra!
Mielőtt kattogna az „óra”:
mondd, mit érlel annak a sorsa,

kinek bajszán nem billeg morzsa ?
Az egész társaságunk kérdi:
mikor érkezett meg Szabédi?

(KÉSZENLÉT)

Balla Zsófia: Amikor majd az új világban

Annának és Tomnak

Amikor majd az új világban
új fényt gyűjtök este, más-világot,
s vacsorázok (ebédlő-szobában, persze)
ajókát esztek új kenyérrel,
villát forgattok rózsaszín tenyérrel
és isztok Calvadost, esztek szarvasgombát,
spárgát,

— akkor, az ajtót kitarván
(mint húsvét-ünnepen Illést-Élijáhut
várják így terítékhez) ti is úgy
lestek-vártok, hogy majd odajárul
asztalotokhoz, ki nincs ottan, csak itt,
míg más világ világol, de nem vakít, —

és rátok gondolunk mi is a percben,
mintegy léket nyitva, résnyit a fényben,
hol néhány telefonszám köröz majd ön-feledten.

(A PÁNCÉL NYOMAI)

Tompa Gábor: Vers-levél-töredék eltávozott barátaimhoz

Én nem kívánom tőletek,
hogyan visszajöjjetek.

Midőn az emlékezet
magzatburka már megreped,
egyforma kín buzog majd föl
alóla, surrogó motorját csöndesen
leoltja a tört-gerincű
külön-létezés.

Egyforma táj önti el
seb-forró gyöngyözéssel a megcsonkult
tudat-partokat.

Az élet apró örömei, igen.
S hogy fiaitoknak örökre legyen
nyugodalmuk, vagy egyszer-már-jóllakott
tekintetük, s a mégoly idegen,
csodás vidékeken, zarándok-létük
zenghessék szerte anyanyelvemen!

Míg én, a tények pusztá krónikása,
lehessek *itthon* is végső-magamba
zárva, ítélve felemás hallgatásra.
Nem, én nem kívánom tőletek.
Maradjunk csak. Én itt, ti ott.
Zakóm zsebében összegyűrve
őrzök régi lakcímeiket,
a tieiteket.

Néha még felkereslek.
Legalább *így* itthon lehettek.
Látogatásom kissé érzelmesebb,
ám ti keményen fogadtok, melegen
hátbavertek, s így lehet, hogy
végül mindig összeszedem magam
hazafelé menet.

Az alkonyi utcán a fürge verebek
egy emlékképet szétfröccsentenek.
És így tovább.
Hát, Isten veletek.
Szeressetek.

(KÉSZENLÉT)

BallaZsófia: Megkövesedett fák

(Kristálygömb)

I.

A Kárpátok hajlatában két macskaszem.
Világít a figyelem, zöld, éget;
a lekopott Királyhágó mögött vár
a rozzant kerítésnek dőlve. Rossz
cigaretta szív, alkonyul,
kezében pohár, benne bor, tej, borvíz, ecet.
Figyel. A tájkép fölizzik mögötte, kihuny.
Ott függ a régi palota falán a kép.
A sisakok, ékszerek földbe temetve.
A könyvek fölívátlan, árnyas helyen lapulnak.
A hernyók az eperfák levelén.
A gyárcsarnokokban 224 szövőgép csattog
magára hagyva,
ömlik az aszfalt Európa felé,
vastag posztó fedí a legelőket.
Figyelj, megérkezel. Üres házak között,
a kutak fölött füst lebeg,
az altatódalt a gyomrod émelygésével
énekeled, a kék szem néz, figyel.

II.

Majd hazatérnek mind, látogatóba
jönnek, a megtisztult, szabad országba
tolulnak mint a könnyek;
a régi helyeket kutatják, járják
és alig lelnek valamit föl az árvák.
Majd itt találnak, virrasztva,
éjbe némulva, ráncosan és derűsen
néhány konok, megkövült fát;
ó, ifjúkori emlék, kisdéd remények! harcok!
ó, milyen ismerősek e fáradt, tompa arcok.
Majd hátbaveregetnek, jól van! kibírtad, (éljen.)
s az új idők szelében elfordulnak, fölürült
évek, bejárt helyek gazdagságába térnek,
s tán visszamennek, az immár más hazába,
vagy itt fognak egy újabb, másillatú világba
mihez már nincs közöd, a szenvedés jogán sem.
S akkor érzed: minden bevégeztetett, Ámen.

(A PÁNCÉL NYOMAI)

Szócs Géza: Végrendelet-kommentár

(részlet)

(...) Szeretném, ha azt is tudnád: nem voltam szükagyúan elfogult ennek a nemzetnek (és semelyiknek) a javára. Olyan furcsa korban kellett élnem, mikor igen könnyen rajta ragadt az emberen mindenféle cimke; például nem az számított „nacionalistának”, aki — mondjuk — bezárt egy másik nyelvű iskolát, hanem azt volt szokás reakciós, sovinszta, idegen pénzen bérelt kútmérgezőnek nevezni, aki ezeket a dolgokat (többnyire bátortalanul és tökéletlenül, de) megpróbálta szóvátenni.

Tudod, én — minden mástól függetlenül — márcsak azért sem hagyhattam szó nélkül mindezt, hogy majdan nézhesek a szemedbe, amikor megkérdez(het)néd tőlem: hát hova jutottunk? és ti ezt hagyátok?

Igen, talán ha agrármérnök vagy halász volnék, bizonyára akkor is kötelességem lenne tiltakozni, mégha a halász vagy agrármérnök társadalmi szerződése nem erre szól is. De tollforgatóként semmiféle más választásom nem lehetett. Így adódott, hogy mostmár szégyenkezés nélkül nézhetek a szemedbe — mintahogy neked sem kell lehajtanod a fejed, ha valaki megkérdezné tőled: miféle ember az apád?

Arról itt most nem is szólok — hiszen bizonyára tudod ezt — hogy milyen szoros kapcsolatban álltam józan és becsületes románokkal; no, ennyit a nacionalizmusról. Ilyen értelemben mindenesetre szimbolikus értelműnek kell fölfognod, hogy lefordítottam és mellékelem most neked az Internacionálét. (A régi fordítás persze szebb és már rég önnön holdudvara van. Ez itt talán hűségesebb...)

Továbbá: nem igaz az a magát makacsul tartó pletyka, hogy anyai nagyapád miatt kerültem volna rendőrkézre. Az tény, hogy a posta megkerülésével érkezett leveleimet fölbontogatta, s amit belőlük megtudott, vagy tudni vélt, azt nem őrizte meg magának — de semmi igazán fontosat nem tudott meg belőlük rólam.

Számára a társadalmi szóhasználatban „férfias”-nak nevezett személyi értékek abban merülnek ki, hogy egy jó családapa segédkezzen otthon a házimunkában. Ha ezt megtette, a társadalom előre fog haladni; s ha a mindennapok föl is vetnének némely súlyosabb kérdést, a nehézségek megoldódnak majd maguktól, mindenesetre nélkülünk.

Később ugyanő volt, aki azt terjesztette: az *Ellenpontok* külföldön készült, s hogy én különben is alkalmatlan volnék arra a feladatra, megírni egy memorandumot. E jólétesültségnek meg is lett az az eredménye, hogy többen megkérdezték tőlünk: ugye nem mi írtuk azt a beadványt? (Én erre általában Cassius Clay szavaival feleltem, akit egy újságíró egyszer arról faggatott: kitől származnak az interjúiban elhangzó szellemes mondások? mert ugye nem tőle? Clay e kérdésen eltűnődött, majd így felelt: érdekes, azt soha senki nem kérde meg tőlem: vajon a ringben is másvalaki kapja helyettem a pofokat?)

Mindarról, amiről én különböző beadványokban, mindarról nagyapád is elmondta a véleményét, nyilvánosan. Az ő véleménye az, hogy országunkban a nemzetiségi kérdést példamutatóan megoldották. Legutóbb Nicolae Ceaușescu elvtárs születésnapjára írta ezt meg, az *Igazság* idei január 26-i számában.

Az a bizonyos epizód pedig így történt.

Mikor megnyomorodva, egy Karácsony előtti estén hazaérkeztem — mármint hozzátok, mert téged szerettelek volna látni, annyi idő elteltével — nagyapád előbb elállta az utam: ide be nem teszed a lábad — majd észbekapva, elsőként a telefonhoz rohant, és fölhívta — látnivalóan nem először telefonált oda — a megyei titkosrendőrség főnökét. Nem tudta, hogy épp onnan jövök, hogy épp azok eresztettek el — ő még abban a hiszemben telefonált, hogy országszerte farkaskutyás járőrök nyomoznak utánam; mintahogy azelőtt ez így is volt igaz.

Mivel annyira másféleképpen élünk, elképzelhető, hogy nagyapád túl fog élni engem, noha kétszer idősebb nálam. Elképzelhető az is, hogy épp a te segítségedre szorul majd rá; lehet, hogy neked kell támogatnod és eltartanod, s még az is lehet, hogy éppen a tőlem örökölt jogdíjából. Elképzelhető. Mint láthatod azonban, nem igaz, hogy bármi baj is ért volna engem miatta — az a jelenet is (én a küszöbön, mankóval és kétszeresre dagadt lábbal, nagyapád pedig fényes szemekkel, kezében a telefonkagylóval) — ez is inkább operettbe illik, mint szomorújátékba; s én nem is haragszom rá semmiért, kivéve, hogy a te szemed láttára és füled hallatára szokta üvölni nekem, hogy gazember vagyok, aki miatt az egész család börtönbe fog jutni. Dehát — s ez javára legyen írva — nemcsak magát félti (őt ugyan nem fenyegeti a börtön), hanem téged is, minden furcsa tette és szava erre vezethető vissza, úgyhogy s alapján véve méltó a szeretetedre; és ezért semmi bizonytalanság ne legyen benned: vajon örülnék-e, ha látnám, hogy mire — kire — költöd ezeknek a verseknek a tiszteletdíját. Pillanatig se tétovázz — ha, mondom, ilyen helyzet adódnék — hiszen nagyapád, és én magam is támogatnám, márcsak rád és édesanyádra való tekintettel is. Gyávaságáról nem ő tehet; hanem ösztönei, amikkel született, s a kor, amelyben élnie kellett s amely ezeket az ösztönöket fölerősítette. Én sem vagyok nála jobb, csak szerencsésebb; hiszen a félelem: élettani kérdés, nem egyéb, mint az agykéreg bizonyos sejtszövetjainak ingerlékeny volta. A félelem hiánya ugyancsak fiziológiai kérdés: van, akiben ugyanezek a fehérjék másként működnek. A bátorság viszont — úgyismint legyőzött, megszüntetett félelem — ez már jellem kérdése. Aforisztikusan:

A félelem biológiai kérdés.

A félelem hiánya: biológiai kérdés.

A bátorság: jellem kérdése.

(...)

Kolozsvárt, 1984. május 10-én

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

B. Pottier: A Nemzetközi

Fordította: Szócs Géza

Talpra! ti földi foglyok, talpra!
Talpra, ti éhező rabok!
A jog dörög a föld alól ma
Íme már a végnapok.

A múltat eltöröljük végképp
Talpra, talpra, te rabsereg!
Világunk újra így szülessék;
Legyünk semmiből mindenek!

Ez a harc végítélet;
Fogjunk össze, hiszen
Nemzetközivé így lesz
Az új emberi nem.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Szócs Géza: Fogalmazás

Sz. P. hatéves kislány írja

Az én édesapám szülővárosa Marosvásárhely. Közel van hozzánk, 100 kilométerre. Ebben a városban az emberek lelkesedéssel és szorgalmasan, odaadóan dolgoznak a gyárakban és üzemekben, valamint a szántóföldeken. A munka boldog éneke harsog a város fölött éjjel-nappal.

Az én édesapám szülővárosának határán áll egy rendőr, ő is lelkesen, fáradságot nem ismerve vigyáz arra, hogy édesapám ne léphessen be a városba.

Én nagyon... Édesapámat én nagyon.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Balla Zsófia: Ahogyan élek*

Íme a szándék:
rátok lobbantom e nem minden dühét,
és magunk ellen is,
és ellenem, rám.
Újra, csak újra megtérek,
nem akarok más lenni.
(félek)
mint ami lenni szeretnék.

Ahogyan élek, az a hazám.

(APOKRIF ÉNEK)

* Az Eleven tér című kötetben
az első négy sor elmaradt.

Szócs Géza: Születésnapomra

K. F.-nak

Ma 32 lettem én is.

És mennyi van még hátra?
beleolvad a számítás
a sűrű éjszakába.

Isten a van s a nincs között
s a gumiban is létezik.
Forgolódik a gumibot,
álmában rám emlékezik:

a gumibot is aluszik
s a társadalmi tudat is:
máma már nem hasad tovább.

Hibátlan rímekben ragyog
e versnek belső, égi mása.
Az éjszakában megbúvik
az erkölcs napfogyatkozása.

Szemedben fű nő, kedvesem,
árnyék vetül reája:
látásodban a félsz füve
és geometriája.

A napfogyatkozás sötét
ernyővel földet ér.
De ébred
a mértankönyvben
egy másik féle tér:
szabadabb távlatú
és igaz mértanú
amelyben van tavasz
és nincsen vértanú.

*

Hét éve így beszéltem én:

LEVELEM NE CENZÚRÁZZA BÖRTÖNŐR
S A FAL SE LEGYEN NAGYON-NAGYON TÖMÖR
ÉS NYÍLJON AZ ESEMÉNYEK S DOLGOK
KÖZÖTT ANNYI RÉST
AMENNYIN ÁTFÉRHEK ÉPP A KÉZ S A KÉS.

S úgy öt-hat éve
nem estem el én
a harc mezején
nem folyt az ifjúi vér ki szívemből.
De aki akkor szeretett
azóta már
már nem szeret
s levelem cenzúrázza börtönőr
s a fal is áll s nagyon-nagyon tömör
s nincsen az események közt annyi rész
amennyin átférne még a kéz
s a kés

de egyszer *csak*
lehull a fal
kövével és
téglaival
s egy távcsövet
találnak ott
s egy sűrűn gépelt
űrlapot:

ŰRLAP

Nemzetisége:

Csángó-egyiptomi,
és részben Volga-német.
Anyám kopt volt,
az apám csángó.

Hova szeretne kivándorolni:

Mondanám — ha itt most közhellyel élhetek —
mondjuk, a jövőbe mennék;
vagy élnék a múltban;

s ha lehetne,
a jelenben is szeretnék.
De nem az számít, *mikor és hol és mennyit* -
hanem, hogy *hogyan*...

Mit követett el ELLENÜNK:
Orwell szavával: elmebünt.

Állampolgársága:
Az volt hazám, ahogyan éltem —
Haza a magasban
s a mélyben.

Szabadság nyelvtana,
szabadság levegője!
ki ilyen levegőt szív,
nem tud aludni többé
se nélküle, se tőle,
virrasztva él,
álmat-
lanul
és célba lő
s nyelvtant
tanul

vagy épp az eget kémleli,
az árnyékból kifejlő
hatalmas csillag-mondatot
mely egyszer — érzi — feljő.
Azokhoz szól
akik remélnek
s hisznek a költő
ének-
ének.

1985. augusztus 21.

Megjegyzés: Az ismert utalások mellett (József Attila; 3 sor Petőfitől, 3 szó Illyéstől; távolabbról a Horatiust idéző Radnóti: élni se, meghalni se nélkülöd immár), e szöveg egy Balla Zsófia idézetet is tartalmaz. A költőnk egyik

versében találkozunk ezzel: *Ahogyan élek, az a hazám.* Kozmutza Flóra visszaemlékezése alapján valószínű, hogy József Attila születésnapjára írt verse nem tekinthető teljesen függetlennek a Kosztolányiétól:

Most harminckét éves vagyok.
Nyár van.
Lehet, hogy tán ez, amire
vártam.

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

Egyed Péter: Óda a szabadsághoz

A szabadságot az isten ojtotta az ember természetébe.

(Fortescue lordkancellár, 14??)

A percek kiháló fehér sasok, néhány még megmaradt;
s belőlük vajon összeáll a jövő, az álomból kibújtatott?

A látóhatár — mint a kobra arc, de nem alkuszunk,
sem a mával, sem a látóhatárral, s nem az „élhető”
mai jövő a legtöbb, nem csak ezért vagyunk, hanem hogy...

Uram, ez óda. Nincs gesztus és pátosz, ne menekülj
se a magad hangjához, értelméhez, se máshoz,
ne menekülj a nagy jelképhez se, a szabadsághoz,
amibe századok zsúfolták a megvalósíthatatlant.
De a szabadság... mégsem csak hiedelem vagy meggyőződés
s nem is cél, hanem indok, hogy mint a mindenkori
ösztön, megállsz te is a perc keresztjén, ha kell;
s ha inog a léted, hívod őseidet, unokáidat, akik
eldöntötték s eldöntik — nem helyetted, de te a
nevükben és értük —, hogy mit lehet, mit kell s
mit szabad. S ha le is szakadnak a kilótt szavak
kikopott kerékként a kitartás országútján, akkor
is értük harcolsz, hogy senki, soha meg ne teremthesse
az utolsó mondatot, az értelem kiháló mozdulatát,
hogy ne beszéljenek össze senkivel maguk ellen,
legyenek és jelentsenek, s te se kívánj többet,
hogy meg ne intsenek.

Tudom már, hogy nem hullunk ki esetlen fiókákként
az idő-gondolából, s emiatt nem kell bizonyosság
és vigasz, szabadság-jelkép és sebtapasz —
a történelem az ösztönökben és az énben nem sok
és nem is kevés, s bár szebb is lehetett volna
s szebb is lehetne — nem ilyen ez a táj,
nem pánik és nyugalom hazája, s nem is járja
túlzottan se emlék, se délsziget megbízható
erdők és kövek között az árokparton —

bár a könyvtárak lennének ilyen készek és kitartóak.
Nem hiszek semmilyen holnapban, csak harcolok érte,
befejezetlen mondatok és hiányzó ítéletek várnak,
de a hithez nem fellebbezek, s nem tudom eldönteni
a bátorság, jóság és okosság tartományát, nem
merek jelképet állítani, s a szabadság arcát csak kerülgetem.

A percek kiháló fehér sasok, s hogy hova húznak,
arra figyelek, és — segíteni, mert nem vagyunk
túlzottan kevélyek, de
sem bója, sem törmelék Európa országútján.

(BÚCSÚKONCERT)

Zudor János: Tömegsír épphoggy elkaparva

tibor voltam ábrahám tibor
anyám kétéves kishúgommal
előre ment amikor még sima volt az út
tízezer lejt fizetett a határőrnek
odanyomta a pénzt felkapta gyermekét és ment
a katona még tisztelgett is
nóra vagyok kristóffy nóra
szeretőmmel Zoltánnal indultunk neki
egy házibuli után
a katona épp előttem termett
és engem hasbalőtt
zoltán megmenekült
jelenleg a szegedi idegszatóriumban
fekszik súlyos tudathasadással
istván klára éva és kati
kart karba öltve mentünk volna ki
mikor lekaszáltak
valami toronyból
valami katonák
azt mondják oltyánok
emberek
szócs géza vagyok
élek
svájci állampolgár 82 óta
politikával és költészettel foglalkozom
Románia gyilkosságba keveredik
történelmi gyilkosságba
háborúsűnök békeidőben
végeredményben a béke törvényei szerint
ítélendők meg
„nem ők lépik át a határt hanem a határ lépi át őket”
tömeggyilkosság

(ROMÁNIÁBÓL JÖTTEM — RÉSZLET)

Markó Béla: Ne vándorolj!

Ne vándorolj! Ne utazz! Ne remélj!
Bújj házadba! Mi lennél nélküle?
Napon szárítkozó nyálkás csiga,
ki összekeni a hideg fűvet, a forró kavicsot?
Ne álmodozz! Kiállsz a fergetegbe,
s ödémás fellegek
szűken csurrantják rád
a vért, vizet,
egy idejétmúlt látomásban
tisztára moshatna a zápor, de csak zúdítja
a madárszart, port, kapaszkodó mohát
a cserepekről. Befelé, mindig csak befelé!
A lépcsőházból az előszobába,
a szekrénybe,
egy kartondobozba, a tiszta zsebkendők alá,
egy gombostűbe,
hogy beleszissenjen, aki
bakancsosán, piszkos körömmel utánad kutat,
feküdj meztelenül,
vedd magad mellé a gyermekeket,
a szülőket, a barátokat,
sok hideg gombostű orgazmusa
egy néma skatulyában,
nincsen hova elrepülni,
nincsen hova elszaladni,
nincsen hova elkúszni,
csak be! és be! és még beljebb!
hogy jajgasson, ordítson, fetrengjen,
aki sóvár ujjával
asztalodat, fiókodat,
szeretőd ölét leltározza...

(ÉGŐ ÉVEK)

Kőrössi P. József: Kirakat

Ara-Kovács Attilának

nem futja már
csak egy kirakat-igeragozásra:
én vagyok
te vagy
ők voltak

nem futja már
csak egy kirakat-segéd-igeragozásra:
én nem vagyok
te nem vagy
ők vannak

nem futja már
csak egy nevetséges
MÚLTIDEJŰ kirakat-igeragozásra:

ŐK MINDIG LESZNEK

(ECHINOX)

Tompa Gábor: Az elhallgatás okai

Amiről e pár sorban, itt,
szólni kéne, elhallgatom.
Hallgatni kéne: megírom,
amiről e pár sorban, itt,

szó eshetne. *Eshetne még?*
Hiszen itt szó sem lehet szóról!
Így hát figyeljük *belátóról*
az ósdi *szabadszóesést...*

Papírom fölé *más* hajol,
betűimet fürkészi. Hol
vannak azok a régi-szép,

üres-lapszélre-írt idők?
Hogyha majd EGYIKÜNK *kidőlt*,
a MÁSIKUNK megéri még!?!

(BÁBEL TORNYÁN)

**Szócs Géza: Időszerűségét veszített végrendelet —
dal a kolozsvári fiúkhoz**

Vázlat

<p>1. Lábadhoz bánat dörgölőzik, szemedbe néz erősen:</p> <p>mikor már nem szuszog helyetted a gyöngéd vastüdő sem</p>	<p>1. a szőre fényes és selymes</p>
<p>5. azontúl zöld feltámadását sötét ablakszemekkel várja mint hihetetlen s fiktív mását életed félbehagyott háza.</p>	<p>5. ahogy befutná, elborítaná a repkény és kigyúlna benne a világosság</p>
<p>9. De mások költöznek a házba!</p>	<p>9. De mások költöznek a házba!</p>
<p>10. sírva, vagy éppen hahotázva, s ott tesznek-vesznek még sokáig,</p>	<p>10. mintha ladikot vontatnának ki éjjel a partra, vagy egy nagy halat</p>
<p>12. kiosztják le nem élt idődet; nappalaid és éjszakáid megragadják és nagy kezükbe</p>	<p>12. mint egy fél kártyacsomagot, ami az asztalon maradt HJA HJA</p>
<p>15. s foguk közé szorítják és még csak nem is jutsz eszükbe;</p>	<p>15. mint kártyalapokat vagy a csontot * $\sqrt{\quad}$</p>
<p>18. fölássák kerted — s míg szobáid barát és ismeretlen lakja, mint felkiáltójel világít, kivehető virág-alakja; ott fénylik még az örökségen halálod észrevétlen lakkja</p> <p style="text-align: center;">*</p>	<p>18. rongálják, átrendezik, LAKJÁK!</p> <p style="text-align: center;">❗ Hjakudzsó rókája De ki volt Hjakudzsó??</p>

halálom észrevétlen lakkja
aber wen wei es eigentlich, was Halál bedeutet
a dokik azt mondják megúsztam ezúttal
s ez az örömhír nem teszi lehetővé
habár: ki hisz a dokiknak
hogy folytassam ezt a tegnapelőtti verset a vastüdővel vasmájjal vasvesével
Hjakudzsóval meg azzal a vízjel-forma halvány lüktetéssel
amit pusztulásom gyújtana minden olyan tárgyban és tényben
és történésben mely hozzám tartozott volna így vagy úgy
az életemről lefűrészelt napokban

pl. mint ez a toll is amit most (vértelen stb.) kezemben tartok:
csak néhány nap telne el s nemde már más írna vele, azt gyanítom.

És ezentúl vásárolt tollaimat is mások
a jövő piacain mások szereznék meg maguknak
ha elpatkolnék ha elpatkoltam volna

Hát csupa ilyesmiről szólt volna az a versem a vastüdővel
az életemet földarabolókról
akik nem pontosan azt nem pontosan ott és nem egészen akkor és
és ki volt Hjakudzsó
és nem pontosan ugyanúgy
de sokmindenben hasonlóképpen fognak viselkedni
ahhoz hasonlóan, ahogyan majd én viselkedtem volna egykor.

Megjelennek ezután, meg nem élt életem helyszínein,
kitöltik a helyzeteket mint a színészek
vagy mint keresztretjvényt a kéményseprők.

S ily módon, mint folyók deltája, életem szétbogozódik
az lesz az én majdnem- vagy úgyahogy-létem.

Amit én magam egyedül elvégeztem volna:
elosztják most azt a teendőt egymásközt ezren! Egyik
székemre ül a vendéglőben, másik a könyvtárban vagy a buszban.

Igen, helyemen S.-ék mellet a színházban
más ül majd a bemutatókon S.-ék (Semlyénék) mellett a színházban.

Könyveimet elolvassátok, asszonyaimat elcsábítjátok lefüggönyözött
szobákban vagy kint a fűvön; vacsorámat rendre megeszitek!

Ó, mennyi mindent örököltök tőlem! Milyen autókat és
szeretőket! Bökezűségem rátok lángol az időben.
Tanúk és haszonélvezők a nagyvonalú hagykozásnál:
hány ezer vajaskenyerelem lesz a tiétek! mekkora, mekkora vendégség
kezdődik el halálom percében, vendégség és kiárusítás.
2008-ból itt egy ingem, kié lesz?

TIÉTEK TOVÁBBI SORSOM SZÁLLODÁJA.

Jó szívvel vagy kénytelen-kelletlen rátok hagyott vagyonom fejében
kérni is szeretnék valamit tőletek: ha ettetek, fiúk,
és ittatok és szeretettek: ugye beszélni sőt pofázni is fogtok helyettem?
amit én biztosan elmondtam volna: ugye azt nem hagyjátok
torkotokban megkeseredni? ahogy abban a versben írtam volna.

MÍG ELHURCOLNAK ENGEM
A KÓMA CSATTOGÓ LOVASSZEKERÉN
RÁTOK MARAD MINT HAGYATÉKOM
AMIT ELMONDTAM
S AMIT NEM MONDTAM EL
ÉN

(A SZÉLNEK ERESZTETT BÁBÚ)

Balla Zsófia: Ünnepe előtt

Semmi se zöldül még, a tavasz
sehol, semmi se készül, nincs
forradalom a füvekben,
szürke, száraz a táj, földig lóg a kopár
gally, csak a sárga lángnyelv rebben,
a bakteri zászló. S lent a mezőn a parázsló
fű, az avar szaga száll, a kerteken is. Fanyar.
Fészek látszik az ágak közt, csupaszon,
semmi se védi még, nem rejti lomb;
ilyen a táj, a dombsor, völgyek hajlata is,
védtelen, kopár, kitakart,
elhagyott gyermek illata ez.
Jönnie kell a tavasznak, tudja a gólya, a fák,
tudja az Isten, tudják
a tájban vonuló kiskatonák.

(A PÁNCÉL NYOMAI)

Szócs Géza: Kérdések a XXVI. század költőihez

Huszonhatodik századbeli hazám költői, akik ezt, amit mondok
csak mint nyelvemléket fogjátok olvasni, ha fogjátok
látszunk-e nektek, láttok-e tisztán? vagy ezt a kort is
füstfüggöny-cafatok takarják majd el, dörgésrétegek
akna lába fölrúgta homoktölcsér, ejtőernyősök
szakadt, égett rongyai, mint támolgyó, nyomorék selyemsárkányok az égen
bombavető földbe süppedő csigaházai, mint mérhetetlen csizmaszárak
és mindemögül ki-kihallszik, ki-kilátszik az ének —
néhányan, több szólamban, énekelünk.

És a tenger tragikus temetése, és a
nyolc méter magas, életbe vágó darvak, akik őrt állanak a parton
és a fensík, ahol a roncs betört reflektoraiban
fehér rablódarazsak és esővíz

és lehet, hogy nyakigláb akasztófák sora a Sétatér mentén
vagy egyszerűen a lámpavasakon himbálóznak majd, körte gyanánt
a város vezetői, meg a fegyveres ellenállók; és lehet,
szögesdrótok a színház udvarán és barikádok a Malom utcában
mialatt körözvény-falragaszokat göngyölget a szél
és a vaspofontól szétloccsant Belvedere szálloda romjai —

mert szitakötő-fejét arcához nyomja, közelről
városunk szemébe bámul a pusztulás.

De nem pusztul el a város, akárhogy is!

Ezt a földet, ezt a megviselt országot
akárhány idegen talp tapossa is
akárhány idegen mancs tépázza is
dobálják akárhány halottal
ismét a kutakat tele
ha lehetetlen lesz is megint a források
fölé hajolnod, mert a vízből
nem a te arcod néz vissza rád — és az ekével felforgatott temetők
és a lovasszobrok melléig érő tűzvész —
így is, úgy is
elkotródna az országrontók

és akkor megint az országépítők
akkor megint ez a szívós emberfajta
ezek az emberek, akik itt a Szamos mellett is
olyan hosszú ideje
de milyen hosszú ideje

ezek!

(KILÁTÓTORONY ÉS KÖRNYÉKE)